

Vajda Miklós

Az öreg író meg az ifjú vándor

A hetvenes évek közepén Patrick Leigh Fermor, a tucatnyi könyvével világhírűvé vált angol útleíró nekiült, hogy végre megírja legelső, sorsdöntő ifjúkori utazásának történetét is. A most nyolcvannégy esztendőes író tizennyolc éves korában, kalandos iskolaévek után, ellenszegülve a szülői óhajnak, elhatározta, hogy Oxford vagy katonai akadémia helyett magányosan nekivág Európának, és elgyalogol Hollandiától Konstantinápolyig. Szülei heti egy font zsebpénzzel voltak hajlandók támogatni a kalandot, az összeg meghatározott városokban az angol konzulnál vagy poste restante fogja várni. A fiatalember nyelvtudása iskolai latinon és ógörögön túl csak némi franciából állt. Spártai felszereléssel vágott neki a hosszú útnak, még hálósákok, takarót és fényképezőgépet sem vitt magával. 1933 decemberében a londoni Tower-hídnál hátizsákjával és túristabotjával sűrű hóesésben hajóra szállt, és pár óra múlva a kontinens földjére lépett.

Tervezett útvonala Hollandia, Németország, Ausztria, Csehszlovákia, Magyarország, Erdélyen át Románia, Jugoszlávia, Bulgária, Törökország. Járművet csak nagyon rossz időben vesz igénybe, határozta el, a vándorok életét akarja élni. Egy évet szánt az útra – de végül másfél lett belőle. Később újra meg újra visszatért a Balkánra, hosszabb ideig Moldvában élt, majd a háború alatt brit ejtőernyősként Kréta szigetére került, ahol aztán két évig egy barlangból, kecskepásztornak álcázva ő irányította a fegyveres ellenállást, és végül sajátkezűleg fogta el az ottani német csapatok tábornokát, amiért megkapta a legmagasabb kitüntetések. A háború után újra visszatért a Balkánra, és máig Görögországban él.

Nemcsak kamaszos lázadás, önbizonyítási kényszer és természetes kalandvágy hajtotta az ifjú vándort, hanem legfőképpen a kíváncsiság. Hogyan élnek, gondolkodnak, beszélnek mások, mi igaz mindabból, amit ezekről az országokról hallott és olvasott, és, nem utolsósorban, hogyan tud majd helytállni ő maga a rendkívüli körülmények között, idegenben, teljesen magára utalva, szülői és minden egyéb háttér nélkül? Minden érdekli: a táj, a növény- és állatvilág, az építészet, a történelem, a nyelvek, a folklór, az életforma, a szokások. Hol szénaboglyában, erdőben vagy vándorcigányok közt alszik, hol pedig kastélyok, estélyek, bálók, lakomák vendége. Mindent, amit csak lát, följegyez, leír, megfogalmaz. Romániában azonban elkallódik a naplója – talán ezért nem írta meg korábban az utat. Mikor a hetvenes években, már tucatnyi nagyszerű könyvvel a háta mögött mégis rászánja magát, előbb újra végigjárja az egész utat, de most már nem gyalog, és fölfrissíti, ellenőrzi, pontosítja az emlékeit. Aztán csoda folytán Romániában a naplója is megkerül. 1977-ben végre megjelenik a Hollandiától a cseh-magyar határig terjedő első kötet, 1986-ban a Magyarországot és Erdélyt tárgyaló második; most dolgozik az utolsón, a harmadikon.

Fermort a mai angol próza egyik mestereként tartják számon, könyvei hatalmas példányszámokat érnek el, és idegen nyelveken is megjelennek. Az angol útleírás legjobb hagyományait követi: előítéletek nélkül, tárgyilagosan, mindenre nyitottan és kíváncsian szemléli az idegen világot, és érzékletesen, láttató módon, élvezetes stílusban írja le. A leírt tájban ott mozog ő maga is, az ifjú vándor, akinek benyomásait az öreg író olykor némi iróniával veti papírra. Magyarország 1934-ben – ez lehetne ennek a remek könyvnek az alcíme.

Fermor természetesen a saját fogalmaival ragadja meg a látottakat – ezért mond például „Nagy Magyar Síkságot” Alföld helyett. A fordító igyekezett érzékeltetni ezeket az idegen kifejezéseket, mint ahogy a kisebb-nagyobb pontatlanságokat és helyesírási hibákat is megtartotta – hadd olvassa ezt az országunkról szóló könyvet a magyar olvasó is úgy, mint ahogy az angol, az amerikai s még feltucat másnyelvű közönség olvasta. Kisebb hibák ide vagy oda – ilyen szép könyvet nem-magyar író még nemigen írt erről az országról. Magyar se sok.